

Comentari a la Llei de règim econòmic matrimonial valencià

PATRICIA ESCRIBANO TORTAJADA
Professora de dret civil
Universitat Oberta de Catalunya

1. INTRODUCCIÓ

L'objecte d'aquestes línies és fer un breu comentari de la Llei 10/2007, del 20 de març, de règim econòmic matrimonial valencià¹ (LREMV), en què es posarà en relleu quins són els encerts i desencerts d'aquesta norma. El comentari seguirà l'estructura de la Llei per a intentar ser el més fidels possible al contingut. Es faran remissions al Codi civil (CC), en els preceptes que considerem més importants, no obstant això, no portarem a col·lació les lleis civils d'altres comunitats autònomes per no ser l'objectiu d'aquest estudi.

Una vegada apuntat quin és l'objectiu d'aquesta anàlisi, hem de dir que la LREMV és una llei important per a tots els valencians i valencianes per diversos motius. En primer lloc, perquè és la primera llei pròpiament dita de dret civil promulgada des que els Furs, és a dir, el dret foral valencià, foren suprimits per Felip V mitjançant el Decret de Nova Planta del 29 de juny de 1707. El preàmbul de la LREMV ho deixa ben clar en el penúltim paràgraf: «Aquesta Llei és el primer pas en la recuperació del dret foral valencià, amb l'objectiu i la intenció de poder desenvolupar en el futur un codi de dret foral valencià que englobe les distintes lleis sectorials que es promulguen». D'altra banda, és important perquè estableix com a règim legal supletori, a falta d'acord entre els contraents o cònjuges, el règim de separació de béns, i trenca amb la tradició jurídica de l'aplicació del règim de la societat de guanys. D'aquesta manera, la Comunitat Valenciana ha seguit Catalunya i les illes Balears en l'aplicació del règim econòmic matrimonial de separació de béns. I, finalment, entenem que és important perquè és un signe d'identitat

1. Publicada en el *Diari Oficial de la Comunitat Valenciana* (DOGV), núm. 5475 (22 març 2007) i en el *Butlletí Oficial de l'Estat* (BOE), núm. 95 (20 abril 2007).

propi d'una comunitat autònoma, juntament amb altres elements com poden ser la llengua o la bandera. Una qüestió distinta és que estiguem d'acord sobre com s'ha dut a terme.² El preàmbul de la norma assenyalava que «el degut respecte als valors constitucionals exigeix que l'exercici de la competència legislativa en matèria de dret foral civil, que l'article 49.1.2 de l'Estatut de la Comunitat Valenciana atribueix en exclusiva a la Generalitat es duga a terme, partint de l'existència en la nostra legislació foral d'una normativa sobre règim econòmic matrimonial valencià, salvant d'aquest el constitucionalment impecable, adaptant-lo a les necessitats de la nostra societat i reordenant-lo a fi que no perda la necessària harmonia interna com a conseqüència del filtrat constitucional del que fóra el règim econòmic del matrimoni valencià del nostre dret foral».

2. EL PROBLEMA COMPETENCIAL I EL RECURS D'INCONSTITUCIONALITAT DE LA LREMV

La LREMV, a pesar de ser una llei important, no ha estat exempta de crítiques, com anirem ressaltant al llarg d'aquest treball, unes crítiques centrades tant en la tramitació parlamentària com en qüestions formals i en aspectes bàsics de dret substantiu.³ No obstant això, més enllà d'aquest tipus de crítiques, l'aspecte més problemàtic o espinós és la qüestió competencial, és a dir, si la Generalitat Valenciana pot legislar en general sobre determinades matèries de dret civil, i en aquest cas en particular, sobre règim econòmic matrimonial. Per aquest motiu,

2. Considerem que és interessant portar a col·lació les paraules del professor García Edo pel que fa a la recuperació del dret valencià. D'esta manera apunta que «no han sigut gaires les incorporacions, com ha sigut lògic, però sí suficients per a deixar constància de l'obligació moral de procurar una restitució simbòlica de la dignitat del nostre antic dret, per mitjà d'un retrobament amb la realitat de la societat valenciana del segle XXI [...]» i «la reforma de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, per tant, ha posat fi a una injustícia històrica que es va donar a començament del 1707 quan, a resultes d'una guerra en què el que menys comptava eren els interessos dels valencians, ens va ser arrabassat el nostre bé més preuat, les nostres lleis i els nostres furs; i si bé és veritat que des de l'espoli fins a la restitució parcial han transcorregut exactament tres segles i la societat valenciana actual quasi no té res a veure amb la del passat, el que realment importa no és tant la possibilitat de recuperar algunes o moltes de les institucions que van formar part del nostre antic ordenament, com poder tornar a legislar en determinades parcel·les del dret, amb la mateixa llibertat amb què durant segles es va fent amb total normalitat, i com van continuar fent altres regnes peninsulars en idèntiques circumstàncies a les nostres, als quals la mateixa força de les armes que van arrabassar als valencians aqueixa competència, a ells en canvi els la van mantenir, cosa que no sols va ser una tremenda arbitrarietat sinó un total menyspreu al conjunt del poble valencià, un error que afortunadament ja està en procés de reparació». VICENT GARCÍA EDO, «Orígenes del derecho foral valenciano», *Revista Valenciana d'Estudis Autònomic*, núm. 51 (2008), p. 159-160. Vegeu també del mateix autor, «Derecho foral e identidad valenciana: comentarios al título I del Estatuto de autonomía», *Corts: Anuario de Derecho Parlamentario*, núm. 18 (2007), p. 301 i s.

3. FRANCISCO DE PAULA BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana* (València), núm. 21 (2007), p. 5 i s.

el Govern, per mitjà de l'advocat de l'Estat, va interposar un recurs d'inconstitucionalitat contra la norma valenciana, amb la voluntat de suspendre-la i declarar-la inconstitucional. Quins van ser els motius que van impulsar el Govern a interposar el recurs d'inconstitucionalitat? La LREMV s'ha dictat a l'empara de l'article 49.1.2 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV),⁴ un precepte que determina la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de «conservació, desenvolupament i modificació del dret civil foral valencià». Aquest precepte és fruit de la modificació operada per la reforma de l'EACV de 1982, mitjançant la Llei orgànica 1/2006, del 10 d'abril, de reforma de la Llei orgànica, 5/1982, de l'1 de juliol, de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana.⁵ Entre altres aspectes, modifica la redacció de l'antic article 31 referent a les competències exclusives de la Generalitat Valenciana i, en concret, l'apartat segon, que recollia la competència exclusiva en matèria de «conservació, modificació i desenvolupament del dret civil valencià». Per tant, la reforma de 2006 introdueix el terme *foral* en l'expressió i altera l'ordre dels termes *modificació* i *desenvolupament*. El precepte de l'EACV s'ha de posar en relació amb l'article 149.1 de la Constitució espanyola (CE), que inclou l'elenc de matèries en què l'Estat té competència exclusiva. En concret, hem de citar la vuitena, és a dir, la legislació civil, «sense perjuí de la conservació, modificació i desenvolupament per les comunitats autònomes dels drets civils, forals o especials, allí on existisquen». Com ha ressaltat la doctrina, la problemàtica s'ha centrat bàsicament a determinar què és «conservació, modificació i desenvolupament» i el significat de l'expressió «allí on existisquen».⁶ Per tant, aquestes formulacions són les que fan patent la incertesa sobre si la Generalitat pot legislar en matèries civils, ja que la sentència del Tribunal Constitucional del 28 de setembre de 1992,⁷ arran d'un recurs d'inconstitucionalitat interposat pel Govern de l'Estat, sobre alguns

4. Llei orgànica 5/1982, de l'1 de juliol, de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana, publicada en el DOGV, núm. 74 (15 juliol 1982) i en el BOE, núm. 164 (10 juliol 1982).

5. Publicada en el DOGV, núm. 5238 (11 abril 2006), i en el BOE, núm. 86 (11 abril 2006). El preàmbul de la reforma de 2006 és clar i manifesta que «pretén també aquesta reforma l'impuls i desenvolupament del dret civil foral valencià aplicable, del coneixement i ús de la llengua valenciana, de la cultura pròpia i singular del nostre poble, dels seus costums i tradicions. Per això el desenvolupament legislatiu de les competències de la Generalitat, en plena harmonia amb la Constitució espanyola, ha de procurar la recuperació dels continguts dels Furs del Regne de València, abolits per la promulgació del Decret del 29 de juny de 1707».

6. Rosa MOLINER NAVARRO, «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano», a FRANCISCO LLEDÓ YAGÜE i María Pilar FERRER VANRELL (coord.), *Los regímenes económicos matrimoniales en los derechos civiles forales o especiales*, Madrid, Dykinson, 2010, p. 876 i s. De la mateixa autora podeu consultar també «Las competencias en materia de derecho civil foral a la luz del art. 49.1.2 del nuevo Estatuto de autonomía de la Comunidad Valenciana», *Corts: Anuario de Derecho Parlamentario*, núm. 18 (2007), p. 355 i s.

7. STC 1992\121. Base de dades Aranzadi Westlaw.

preceptes de la Llei 6/1986, del 15 de desembre, d'arrendaments històrics valencians, va determinar que la Comunitat Valenciana podia legislar sobre institucions pròpies de dret consuetudinari.⁸

Com hem dit anteriorment, el Govern va interposar un recurs d'inconstitucionalitat contra la LREMV, i el Tribunal Constitucional (TC), per providència del 14 d'abril de 2008, en va suspendre l'aplicació. No obstant això, va procedir a fer-ne l'alçament per mitjà de la interlocutòria del 12 de juny de 2008, d'aquesta manera la norma va entrar en vigor, i se'n van desplegar, per tant, els efectes. La interlocutòria només alça la suspensió, per tant, no se centra en l'anàlisi de la constitucionalitat de la Llei. El que va haver d'analitzar el TC per a mantenir la suspensió o procedir a l'alçament van ser dos aspectes: en primer lloc, l'interès general i els interessos dels particulars afectats per la dita normativa i, en segon lloc, els perjudicis que es pogueren causar com a conseqüència de l'alçament o manteniment de la suspensió. El TC entén que el Govern havia d'haver acreditat els danys que considerava que es podien causar, uns danys que el TC no veu en la situació plantejada, així com que hi ha una presumpció de constitucionalitat fins que no es pronuncie sobre el fons de l'assumpte. Que la inseguretat jurídica que al·lega el Govern que hi pot haver per entrar en vigor una norma que té interposat un recurs d'inconstitucionalitat «són una conseqüència inherent a tota situació de litispèndia d'un recurs d'inconstitucionalitat i consubstancials, per tant, al funcionament de l'Estat de les autonomies i a la coexistència de l'ordenament estatal amb els ordenaments autonòmics...» (fonament jurídic [FJ] 6è).⁹ Per tant, hem d'esperar que es dicte una sentència que es pronuncie respecte de la constitucionalitat de la LREMV.

8. Com que el tema de la competència no és l'objecte d'aquesta anàlisi, ens remetem a la ingent literatura jurídica que hi ha en la matèria, entre la qual podem destacar: Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, «Derecho civil foral valenciano», *Aranzadi Civil-Mercantil*, núm. 4 (2008), base de dades Aranzadi Westlaw, BIB 2008\797. Del mateix autor, «La conservación, modificación y desarrollo por las comunidades autónomas de los derechos civiles, forales o especiales», *Derecho Privado y Constitución*, núm. 1 (1993), p. 15-82; Enrique RUBIO TORRANO, «Constitución, Estatuto de autonomía y régimen económico matrimonial», *Aranzadi Civil-Mercantil. Tribuna*, núm. 4 (2007), BIB 2007\520. Jesús DELGADO ECHEVERRÍA, «Los derechos civiles forales en la Constitución», *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. 78, núm. 3 (1979), p. 643-667; José Antonio COBACHO GÓMEZ, «Los derechos civiles forales o especiales tras la Constitución de 1978», *Anales de Derecho*, núm. 7 (1985), p. 7-34; Luis MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO, *Pluralidad de derechos civiles españoles: El artículo 149.1, regla 8 de la CE*, Madrid, Civitas, 1987; «¿Hacia un derecho valenciano?», a *Historia y derecho: Estudios jurídicos en homenaje al profesor Arcadio García Sanz*, València, Tirant lo Blanch, 1995, p. 497-520, i «Derecho civil valenciano», a Julián MARTÍNEZ-SIMANCAS SÁNCHEZ i Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO (coord.), *Derechos civiles de España*, vol. 5, Madrid, Sopec (2000), p. 2827-2858.

9. Podeu veure una anàlisi de la interlocutòria a Luis DELGADO DE MOLINA HERNÁNDEZ, «Análisis jurídico-constitucional del auto del pleno del TC de fecha de 12 de junio de 2008 (número 156/08) que acordó el levantamiento de la suspensión de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano núm. 10/07, de 20 de marzo», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 285-293.

La norma original va ser modificada mitjançant la Llei 8/2009, del 4 de novembre, de modificació de la Llei 10/2007, del 20 de març de 2007, de règim econòmic matrimonial valencià. Aquesta modificació estava motivada per les negociacions dutes a terme entre el Govern de l'Estat i el valencià perquè aquell procedira a retirar el recurs d'inconstitucional interposat en el seu moment; no obstant això, fins a la data actual el recurs no ha sigut retirat. Sintetitzant, el que es va fer en la reforma va ser modificar quatre aspectes essencials de la llei original.¹⁰ En primer lloc, es van fer diverses remissions al Codi civil o la llei estatal (art. 15.2, 17.2, 27.2 i 46). En segon lloc, i pel que fa a la germania, es van modificar els articles 39 i 42.2. En tercer lloc, es van derogar diversos preceptes que incidien en el dret de successions (art. 30, 37, 33.1 últim incís i la disposició transitòria segona). I, finalment, es van derogar els articles 47 i 48 de la LREMV que feien referència a l'afectació dels béns dels cònjuges a l'alçament de les càrregues del matrimoni, i el règim que s'aplicava a les obligacions que es contreien en l'exercici de la potestat domèstica.¹¹

3. ESTRUCTURA DE LA NORMA

La Llei constava originàriament del preàmbul, quaranta-vuit articles, una disposició addicional, dues disposicions transitòries i quatre de finals. Després de la reforma de 2009, la Llei va quedar formada pel preàmbul, quaranta-quatre articles, una disposició transitòria, una disposició addicional i quatre disposicions finals. Els preceptes estan aglutinats en tres títols: el primer engloba les disposicions comunes del règim econòmic matrimonial valencià, el segon regula la germania i el tercer porta per nom «El règim legal supletori valencià: el règim de separació de béns». Des del nostre punt de vista, és una regulació massa extensa tenint en compte que molts dels seus preceptes es basen en el que disposa el CC.

Aquesta norma, a pesar de ser, com hem indicat, un pas important per a tots els valencians i valencianes i una iniciativa lloable, no ha estat exempta de crítiques com ja hem deixat apuntat al principi d'aquest treball. Una mostra són les del professor Blasco Gascó,¹² que apunta com a qüestions deficientes i millorables, entre d'altres, el procediment legislatiu utilitzat, el llenguatge emprat per la Llei, la

10. Es pot veure una anàlisi de la reforma a Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, «El legislador valenciano: a vueltas con su derecho civil foral o especial», *Aranzadi Civil-Mercantil*, núm. 18 (2009), BIB 2009\2053.

11. Javier GUILLEM CARRAU, «El régimen económico matrimonial valenciano. ¿Versión final tras la Ley 8/2009?», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 33 (2010), p. 49.

12. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 5 i s.

posició en què deixa el cònjuge que es dedica a la casa i el fet que no recupera el contingut de les institucions del dret històric. Una de les qüestions que ressalta el professor Blasco és que realment la dita Llei no és una «necessitat social valenciana».¹³ A pesar que considerem que és un signe d'identitat important el fet de tenir lleis pròpies vinculades amb el veïnat civil, les dites lleis han d'aportar quelcom des del punt de vista material o substantiu, i açò, des del nostre punt de vista, no es manifesta en la norma valenciana, ja que bàsicament, com anirem analitzant al llarg d'aquestes línies, moltes de les seues disposicions es basen en el que determina el CC. Com bé considera el dit autor, podria haver establert com a règim econòmic el règim de participació, ja que «compleix el judici de contrast foral, en vigor, com el de separació de béns; és un règim més modern i, per tant, més harmònic amb la nostra realitat».¹⁴ D'altra banda, un sector de la doctrina ha considerat que no es recupera el dret civil valencià perquè les institucions no eren les genuïnes que regien a la València foral, i que altres que sí que hi regien no es mencionen en la Llei, i que algunes de les regulades, com és el cas de la germania, no responen a una exigència social, per tant, és exercici de la competència legislativa que es pot explicar únicament des d'un plantejament formalista.¹⁵

4. QÜESTIONS GENERALS DE LA LREMV

El capítol I del títol primer de la LREMV recull les disposicions generals de la norma, en concret en els articles 1 a 7. En aquests preceptes, bàsicament es regula l'objecte de la Llei, l'àmbit d'aplicació, així com els principis que regeixen el règim econòmic matrimonial valencià. L'objecte de la Llei, tal com disposa l'article 1, és regular el règim econòmic matrimonial valencià, i es matisa, en el paràgraf segon, que es fa mitjançant la recuperació del dret foral civil valencià adaptant-lo als valors i les exigències constitucionals i socials. Com ja vam dir en l'apartat anterior, aquest punt ha sigut criticat per un sector doctrinal perquè es considera que no s'ha recuperat cap institució del dret civil foral valencià.¹⁶

13. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 13.

14. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 11.

15. Carolina del Carmen CASTILLO MARTÍNEZ, «Breve revisión crítica de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana* (València), núm. 26 (2008), p. 2 de la versió electrònica, base de dades Tirant lo Blanch, TOL 1.331.397.

16. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «El desarrollo del derecho civil valenciano: la ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 46 (juliol-desembre 2008), p. 54 i 55.

La LREMV s'aplica als matrimonis que s'hagen de regir per la llei valenciana (art. 2). Per a determinar qui està subjecte a la llei ens hem de remetre al CC, en concret a l'article 16.3, que pel que fa als efectes del matrimoni entre espanyols cal ajustar-se al que disposa l'article 9.2. Per tant, s'ha d'aplicar quan:

- Ambdós contraents o cònjuges siguen valencians.
- Un dels contraents siga valencià, o residisca a la Comunitat Valenciana, i hagen triat l'aplicació de la norma valenciana en document autèntic atorgat abans de la celebració del matrimoni.
- Ambdós residisquen a la Comunitat Valenciana després d'haver contret matrimoni.
- El matrimoni s'haja celebrat a la Comunitat Valenciana.

A continuació, l'article 3 conté els principis que regeixen el règim econòmic matrimonial, que són: la plena igualtat jurídica, la protecció de la família i la llibertat civil entre els cònjuges. Aquesta llibertat pot quedar plasmada en la carta de núpcies o capitulacions matrimonials quan els cònjuges o futurs contraents acorden el règim del seu matrimoni (art. 4), i que pot ser, a més, modificat quan vulguen (art. 5), tenint en compte que la modificació no implica en cap cas el perjudici dels drets dels creditors. Aquest precepte assenyala que la llibertat civil està contrarestada amb les limitacions que assenyala «aquesta Llei». Però a aquestes limitacions s'hi ha d'afegir, com diu el professor Blasco, la Constitució¹⁷ i considerem que s'hi han d'addicionar, a més, les derivades de la moral i l'ordre públic. El principi d'igualtat és una manifestació de l'article 14 de la CE, igual que la protecció de la família el determina l'article 39 de la CE. D'altra banda, que es pugua modificar la carta de núpcies per a substituir el règim econòmic que regeix el matrimoni és una manifestació del principi de mutabilitat del règim econòmic matrimonial derivat de la Llei 14/1975, del 2 de maig, sobre la reforma de determinats articles del Codi civil i del Codi de comerç sobre la situació de la dona casada i els drets i deures dels cònjuges.¹⁸

En l'hipotètic cas que no existira carta de núpcies (o aquestes foren ineficaces), entren en joc les regles supletòries de la norma, és a dir, l'aplicació del règim de separació de béns (art. 6). L'últim article que tanca el primer títol és el referent a la llibertat de contractació i representació (art. 7). Es reconeix expressament la possibilitat que entre els cònjuges se celebre qualsevol tipus d'acte o negoci jurídic i, a més, cap d'ells es pot atribuir la representació de l'altre llevat que s'haja fet de manera voluntària o legal, exceptuant els actes de la potestat domèstica. El dit

17. FRANCISCO DE PAULA BLASCO GASCÓ, «El desarrollo del derecho civil valenciano: la ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 46 (juliol-desembre 2008), p. 56.

18. BOE, núm. 107 (5 maig 1975).

precepte és semblant als articles 71 i 1323 del CC, per tant, no aporta res de nou al règim econòmic matrimonial dels valencians i valencianes.

5. LES CÀRREGUES DEL MATRIMONI

Com tots sabem, del matrimoni no sols en naixen obligacions de caràcter personal entre els cònjuges (art. 67 i 68 CC), sinó que també sorgeixen obligacions de caràcter patrimonial, ja siga entre els cònjuges o respecte a tercers. Com a conseqüència d'aquestes relacions patrimonials o econòmiques, la norma valenciana conté un seguit de regles, disposades amb més o menys encert, que determinen la manera de contribuir a les càrregues del matrimoni, així com el sistema de responsabilitat dels cònjuges respecte dels creditors. D'això se n'encarreguen els articles del 8 al 15 de la LREMV.

La primera crítica que hem de fer en aquest punt és que la terminologia que utilitza la Llei no és clara i, en aquest sentit, podria haver aclarit els dubtes que es presenten en el CC. La llei valenciana parla de càrregues del matrimoni en diversos preceptes, i és significatiu l'article 9, que és el que n'arreglega el concepte. Però si l'analitzem amb deteniment, podem observar com fa servir el terme *càrregues de matrimoni* en sentit positiu, és a dir, per a definir quines despeses s'hi inclouen (igual que els articles 8 i 10). No obstant això, quan parla en sentit negatiu, és a dir, per a excloure les despeses que no s'entenen compreses dins el dit concepte, no utilitza el terme *càrregues del matrimoni* sinó *càrregues familiars*. L'article 11, al seu torn, fa referència a les necessitats ordinàries de la família. És a dir, la LREMV maneja tres conceptes diferents sense precisar si s'està referint al mateix o, al contrari, són qüestions distintes. Considerem que la Llei podria haver sigut un poc més precisa i haver aclarit els dubtes sobre si són conceptes sinònims perquè fa servir la mateixa terminologia que el CC i, per tant, segueix amb els dubtes terminològics que hi ha en el dret comú. Pel que fa als conceptes de *càrregues matrimoniales* i *càrregues familiars* entenem que són sinònims. D'aquesta manera, considerem que coincideix més amb la realitat social parlar de càrregues familiars, ja que les unions de fet poden funcionar i funcionar com un matrimoni.¹⁹ Una qüestió diferent és si el dit concepte es correspon a les necessitats ordinàries de la família. En l'àmbit del CC hi ha disparitat d'opinions com molt bé sintetitza De Amunátegui Rodríguez.²⁰ D'una banda, hi ha els que consideren que pràcticament signifiquen

19. Considerem que la terminologia que fa servir la Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, és més coincident amb la realitat imperant els nostres dies.

20. Cristina de AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», a *Autonomía de la voluntad y negocios jurídicos de familia*, Madrid, Dykinson, 2009, p. 245.

el mateix, i, de l'altra, els que, com l'autora, entenen que el concepte de *càrregues de matrimoni* és molt més ampli que el de *necessitats ordinàries de la família*.

Abans de definir què són les càrregues del matrimoni, l'article 8 de la LREMV assenyalava una regla bàsica del matrimoni i és que els cònjuges estan obligats a contribuir a l'alçament de les càrregues matrimonials, amb independència de quin siga el règim econòmic matrimonial.²¹ És una regla òbvia perquè d'una altra manera estaríem vulnerant el principi d'igualtat que hi ha d'haver entre els cònjuges. La manera de contribuir pot ser acordada per aquests o, en cas de no haver-hi acord, en proporció a les rendes o patrimonis. A pesar de ser una disposició semblant a l'article 1438, és un encert de la LREMV que aplique la dita regla a qualsevol règim econòmic matrimonial. Encara que en el cas del CC la doctrina ja considerava que l'article 1438 s'havia d'aplicar de la mateixa manera en relació amb l'article 1318.²² Ací hi ha una diferència respecte a la redacció de l'article 1438 del CC, i és que la LREMV parla de rendes i patrimonis, mentre que el CC, de recursos econòmics. D'aquesta manera s'inclouen dins aquests, tant els rendiments del treball que puguen obtenir de les seues activitats econòmiques com la percepció d'altres quantitats que puguen percebre de l'arrendament de béns immobles, els fruits que se'n puguen obtenir o inclús els mateixos béns immobles.²³

El contingut del pacte pot ser el que disposen els contraents o cònjuges, per exemple, que un pague la hipoteca i l'altre les despeses derivades de l'alimentació, les despeses d'oci, etc.; que ambdós contribuïsquen econòmicament i de manera equitativa repartint les tasques per a la llar de la mateixa manera, etc. D'altra banda, compartim l'opinió del sector doctrinal que considera que no cal una carta de núpcies o capitulacions matrimonials on conste l'acord, i fins i tot es pot revestir el pacte amb caràcter verbal.²⁴ Hem de tenir en compte que les circumstàncies econòmiques i personals dels cònjuges poden variar substancialment en qualsevol moment, i exigir capitulacions cada vegada que hi ha una modificació de la dita situació podria entorpir l'exercici de les activitats de l'economia familiar, encara

21. Luis Miguel HIGUERA LUJÁN, «Las cargas del matrimonio en la LREMV», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics* (València), núm. 51 (2008), p. 262, entén que «encara que es tracta d'una obligació, també és un dret vinculat a la pròpia dignitat i autonomia personal».

22. José Luis LACRUZ BERDEJO *et al.*, *Elementos de derecho civil*, tom IV, *Familia*, Madrid, Dykinson, 2008, p. 38; Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil*, vol. IV, *Derecho de familia. Derecho de sucesiones*, Madrid, Tecnos, 2006, p. 137.

23. Es pot veure el significat del terme *recursos econòmics* que fa servir el CC a Begoña RIBERA BLANES, «Del régimen de separación de bienes», a Joaquín RAMS ALBESA i José Antonio MORENO MARTÍNEZ (COORD.), *El régimen económico del matrimonio: Comentarios al Código civil: Especial consideración de la doctrina jurisprudencial*, Madrid, Dykinson, 2005, p. 888.

24. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 211; Luis Miguel HIGUERA LUJÁN, «Las cargas del matrimonio en la LREMV», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 264.

que els problemes poden presentar-se respecte al tema de la prova en cas d'incompliment per un dels cònjuges. Ací la norma no ens diu res de nou perquè el que fa és reproduir amb diferents paraules el primer incís de l'article 1318 del CC i l'article 1438 del CC. El tercer paràgraf de l'article 8 estableix una regla especial sobre afectació de béns a l'alçament de les càrregues, en manifestar que els béns agermanats i les donacions per raó del matrimoni estan afectats a l'alçament de les càrregues.

Pel que fa al concepte de *càrregues*, l'article 9 assenyalava:²⁵

Tenen la consideració de càrregues del matrimoni els necessaris per al manteniment de la família, amb l'adequació als usos i el nivell de la vida familiar, i en especial:

1. Les despeses necessàries per a complir el deure alimentari entre els cònjuges i d'aquests amb els fills comuns o els de qualsevol d'ells que conviuen amb el matrimoni, els fills discapacitats, així com amb els ascendents que, convivint o no amb la família, estiguen davall la seua dependència econòmica i/o assistencial, o els mateixos recursos de la qual siguen insuficients amb aquest fi.

2. Les atencions de previsió, adequades als usos i les circumstàncies de la família, referides a les persones relacionades en el paràgraf anterior.

3. Les despeses d'adquisició, conservació i millora dels béns i drets de titularitat conjunta i les mateixes despeses en relació amb els béns de titularitat privativa d'algun dels membres de la família, però només en proporció al valor del seu ús, quan aquest corresponga a la família i s'exercite efectivament per ella.

4. No tenen la consideració de càrregues familiars les despeses derivades de la gestió i la defensa dels béns privatius, excepte els establits en l'apartat anterior. Tampoc són considerades càrregues familiars les despeses que corresponen a l'interès exclusiu d'un dels cònjuges.²⁶

El primer incís del precepte amplia l'elenc de persones que entrarien dins aqueixa unitat familiar, i esmenta les persones amb discapacitat i els ascendents.²⁷ Considerem que aquesta inclusió està motivada o condicionada per la situació actual en què es troben nombroses famílies amb fills i sobretot amb ascendents amb algun tipus de discapacitat (cada dia és més freqüent la demència senil o l'Alzheimer). Moltes vegades, com a conseqüència de les escasses ajudes que reben

25. S'ha assenyalat que a pesar de ser una novetat de la norma valenciana, el dit concepte es podia traure de la jurisprudència i de la doctrina. Luis Miguel HIGUERA LUJÁN, «Las cargas del matrimonio en la LREM», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 255.

26. Cristina de AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», a *Autonomía de la voluntad y negocios jurídicos de familia*, Madrid, Dykinson, 2009, p. 244, considera criticable aquest precepte perquè engloba en el concepte despeses que tradicionalment no tenien la dita consideració, així com en la seua extensió subjectiva.

27. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 136, consideren que dins el terme *família* que fa servir l'article 1362 del CC només s'hi han d'incloure la parella i els fills.

i l'elevat cost dels centres que s'encarreguen de l'atenció de les dites persones, un dels membres de la unitat familiar s'ha de quedar a la llar cuidant-los, o bé s'ha de contractar una tercera persona per a atendre-la, cosa que representa una despesa per a la família. Açò és important perquè el cònjuge que no va contraure el deute pot respondre subsidiàriament amb els seus béns, si no existeixen béns comuns o béns propis del cònjuge que la va contraure, amb independència que siga el seu ascendent.

Si comparem el precepte de la LREMV amb l'article 1362 del CC (que és el referent que s'adopta per a entendre què es consideren càrregues del matrimoni), observem que aquell també inclou les despeses derivades dels béns comuns, però a diferència del CC que parla de les despeses d'administració dels béns privatis, ací inclou també les d'adquisició i millora d'aquests quan siguen utilitzats per la unitat familiar.

D'altra banda, l'article 10 de la LREMV recull el deure d'informació econòmica entre els cònjuges, que l'article 1383 del CC en cas de guanys ja enuncia. El precepte disposa que per a complir l'obligació de contribuir a l'alçament de les càrregues del matrimoni, els cònjuges s'han d'informar sobre la composició dels patrimonis i sobre els rendiments de les seues activitats econòmiques. Encara que el paràgraf següent matisa que la dita obligació es pot dispensar de manera expressa.²⁸ No obstant això, els cònjuges sí que s'han de comunicar els actes d'administració dels béns comuns, i les despeses que duen a terme per a satisfer les càrregues del matrimoni. D'altra banda, encara que és lloable la voluntat de l'òrgan legislador valencià de plasmar en la Llei el dit deure, entenem que no hi ha una correcta articulació perquè sorgeixen molts interrogants respecte d'això. Per exemple, si és possible una dispensa de manera tàcita, quines són les conseqüències d'incomplir el dit deure, cada quan s'ha de dur a terme aqueix deure d'informació, o si cal comunicar les despeses desemborsades pels cònjuges, no sols respecte a les que afecten les càrregues familiars, sinó les de qualsevol altra mena. En aquest últim aspecte, considerem que el deure d'informació s'ha de cenyir a les despeses efectuades per a atendre les càrregues familiars, i també les que, sense circumscriure's a aquests, poden afectar o comprometre els patrimonis dels cònjuges.

La responsabilitat dels cònjuges enfront de tercers és regulada per l'article 11. Segons aquest precepte, per a satisfer les necessitats ordinàries de la família (segons els usos del lloc i les circumstàncies) responen en primer lloc i de manera solidària els béns del cònjuge que ha contret el deute, els béns agermanats i les donacions per raó del matrimoni, i subsidiàriament els béns de l'altre cònjuge. La doctrina ha

28. Cristina de AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes», *Autonomía de la voluntad...*, 2009, p. 180, considera aquest principi un dret i una obligació que ha de ser imperatiu i inderogable.

considerat que aquest precepte no és «totalment coherent amb el règim de separació ni amb la tan predicada absoluta llibertat civil dels cònjuges perquè en aquest cas haurien de respondre els béns del cònjuge deutorament, i subsidiàriament els de l'altre cònjuge».²⁹ Totes les donacions per raó del matrimoni han de respondre dels deutes? El problema o el dubte que se suscita com veurem posteriorment és que la LREMV quan defineix donacions per raó del matrimoni pareix diferenciar les que es duen a terme com a conseqüència del matrimoni, que són els regals derivats de les regles socials, i les destinades a satisfer les càrregues del matrimoni pròpiament. Des del nostre punt de vista, han de respondre a la satisfacció de les càrregues familiars aquestes últimes, ja que els primers normalment són presents destinats a formar l'aixovar familiar o regals personals, i llevat que foren d'extraordinari valor no haurien d'estar subjectes a la dita responsabilitat.

El paràgraf segon estableix una regla correctiva en disposar que el cònjuge que ha satisfet més quantitat de la que li corresponia, en virtut de l'article 8.2, té dret a ser reemborsat per l'altre cònjuge. Doncs bé, igual que l'article 1319 del CC, es reconeix el «dret» a ser reintegrat, i en no estar estipulat com una obligació entenem que els cònjuges poden condonar, per dir-ho d'alguna manera, el deute que hi ha entre ells per haver satisfet un dels cònjuges més del que li corresponia.

D'altra banda, la normativa valenciana no ha deixat passar l'oportunitat de regular la compensació del treball per a la casa de l'article 1438 del CC amb més deteniment que el CC (igual que la normativa catalana). La regulació autonòmica és molt més detallada perquè estableix què s'entén per treball per a la casa (art. 12), determina quins són els criteris per a valorar-lo (art. 13), les regles de compensació (art. 15) i reconeix les excepcions (art. 14). Aquesta compensació, a pesar de la seua lloable finalitat, és controvertida i hi ha jurisprudència divergent pel que fa a l'article 1438 del CC. Blasco Gascó entén que aquesta Llei pareix que està pensada per al cònjuge que es dedique a treballar per a la casa, però que, encara així, la regulació pot deixar en una situació més perjudicial precisament aquest, per diversos motius, entre els quals, perquè regula un règim econòmic matrimonial sense regular el dret de successions.³⁰ Això és així perquè la LREMV se centra en el règim de separació de béns, però per al CC el règim legal de primer grau és la societat de guanys i, per tant, les regles successòries es basen en el dit règim econòmic.

29. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «El desarrollo del derecho civil valenciano: la ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 46 (juliol-desembre 2008), p. 59. Considera que dins cada patrimoni s'hi inclouen les corresponents quotes dels béns comuns, que no perden la condició de béns propis per ser comuns.

30. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «El desarrollo del derecho civil valenciano: la ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 46 (juliol-desembre 2008), p. 57 i 58.

La LREMV reconeix expressament que el treball per a la casa és una manera de contribuir a l'alçament de les càrregues al matrimoni. És a dir, les tasques domèstiques o de la llar, no obstant això, no sols aquesta labor es considera com a tal. Dins l'elenc d'activitats que s'imputen en el treball per a la casa s'inclouen:

- L'atenció als fills, persones amb discapacitat i ascendents que visquen en la llar familiar, a la seua pròpia o en un establiment d'acollida, quan hi haja un règim de dependència econòmica i assistencial del matrimoni (i relació anàloga).
- La col·laboració que no estiga retribuïda o ho estiga insuficientment en l'exercici de l'activitat empresarial o professional de l'altre.

Els criteris que estableix la LREMV per a calcular la compensació segons disposa són orientatius, i és el jutge qui n'ha de fer la ponderació. No obstant això, també hi pot haver acord dels cònjuges. Els criteris que menciona la norma són:

- El cost dels serveis en el mercat laboral, és a dir, quina és la retribució que perceben els treballadors en aquest àmbit. Aquest és el criteri que normalment utilitzen els tribunals per a aplicar la compensació. La fórmula consisteix a multiplicar el cost dels serveis, pels mesos de l'any, pels anys que dura el matrimoni.
- Els ingressos que el cònjuge que presta els dits serveis deixa d'obtenir en l'exercici de la seua professió per a dedicar-se al treball per a la casa.
- Els ingressos que ha obtingut l'altre cònjuge beneficiari. Aquest criteri, és a dir, l'increment patrimonial juntament amb la sobreaportació de l'altre cònjuge, són els criteris que tradicionalment s'han utilitzat per a atorgar la compensació.³¹

L'article 13.2 de la LREMV recull la previsió de l'obligació de compensar els dits serveis en el moment en què s'extingeix el règim econòmic matrimonial segons els criteris valorats anteriorment. No precisa sobre quin règim econòmic recau, a diferència del CC, que l'estableix per al règim de la separació de béns. No obstant això, de la literalitat de la norma en podríem entendre l'aplicació en qualsevol règim econòmic. Hem d'assenyalar que si en el CC es reconeix la compensació del treball per a la casa en cas de separació de béns, precisament ho és per a compensar un dels cònjuges el patrimoni que ha deixat d'obtenir per a dedicar-se a la llar, o per a dedicar més temps a l'aixecament de les càrregues del matrimoni. Però el

31. Pel que fa a la compensació del treball domèstic, el Tribunal Suprem (TS), en la sentència del 14 de juliol de 2011, fixa doctrina jurisprudencial, i aclareix uns quants dubtes sobre quan s'ha d'aplicar i quins són els criteris necessaris perquè es puga obtenir. D'aquesta manera, el fonament jurídic cinquè assenyala que perquè es tinga el dret a obtenir la compensació cal: *a)* l'existència del règim de separació de béns, i *b)* que es contribuïska a les càrregues del matrimoni amb el treball fet a casa. S'exclouen els criteris que es basen en l'enriquiment o l'increment patrimonial de l'altre cònjuge. Per tant, aquesta doctrina dona un gir important a l'aplicació que feien els tribunals de la dita compensació.

règim de guanys i el de participació, per dir-ho d'alguna manera, contraresten el dit desequilibri. No obstant això, l'article 14.1 es configura com una excepció a la compensació del treball per a la casa i assenjala que «llevat de pacte en contra, la compensació a què es refereix l'article anterior no ha de tenir lloc quan, d'una altra manera, el cònjuge que hi tingui dret haja obtingut avantatges patrimonials equiparables a tal compensació, com a conseqüència precisament del règim econòmic que va ordenar el seu matrimoni».

Entenem que el que vol dir el precepte és que si el règim que regia el matrimoni era de guanys o participació, no caldria la dita compensació, però no hauria sigut més fàcil seguir amb la línia del CC i reconèixer-la expressament només en el cas de separació de béns? Matisa que pot haver-hi pacte en contra i encara així aplicar-se; per tant, podem concloure que quan ho pacten els cònjuges, pot existir compensació independentment del règim econòmic matrimonial que se'ls aplique.³²

D'altra banda, la norma valenciana parla d'obligació, mentre que el CC manifesta que «donarà dret a una compensació», de la literalitat dels preceptes pareix que se n'extrau la conclusió que en la llei valenciana és més rigorosa l'aplicació. L'últim paràgraf de l'article 14 reconeix la compatibilitat de la dita compensació amb altres com pot ser la pensió compensatòria, que jurisprudencialment havia donat lloc a resolucions judicials divergents. Finalment, l'article 15 fixa les regles per al pagament de la compensació. En primer lloc, manifesta que la quantia, manera i terminis han de ser segons convinguen les parts i, si no es produïa, ha de decidir l'autoritat judicial. La prescripció de l'acció per a reclamar el pagament de la compensació es regeix pel que disposa el CC, i aquest és un dels aspectes que es van modificar el 2009.³³

En definitiva, a pesar de la finalitat lloable d'aquesta compensació, considerem que aplicar-la equitativament serà molt difícil, i no la podem concedir automàticament sempre que concórreguen les circumstàncies que puguen donar origen al seu naixement. Caldria valorar-la cas per cas perquè realment els cònjuges que en siguen mereixedors hi tinguen dret. Considerem també que s'hauria de tenir en compte l'existència d'una tercera persona aliena a la família que pugua prestar els dits serveis, per a determinar si s'ha d'aplicar la compensació o altres elements com ara la voluntat dels cònjuges (sempre que no hi haja hagut obligació) de treballar en la casa.

32. Rosa MOLINER NAVARRO, «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano», a Francisco LLEDÓ YAGÜE i María Pilar FERRER VANRELL (COORD.), *Los regímenes económicos matrimoniales...*, p. 903, assenjala que aquesta regla «tracta de coordinar la indemnització del treball per a la casa amb els règims comunitaris o de participació».

33. Anteriorment a la reforma, l'article 15.2 disposava que «l'acció per a reclamar el pagament de la compensació prescriu en el termini de cinc anys. Aquest termini comença a comptar des que es va poder exigir el pagament de la compensació».

6. EL RÈGIM JURÍDIC DE L'HABITATGE HABITUAL EN LA NORMA VALENCIANA

El règim jurídic de l'habitatge habitual en la Llei el conté el capítol III, del títol primer, en concret, en els articles 16 a 21 de la LREMV. El primer dels preceptes és una plasmació o una transcripció de l'article 1320 del CC. Aquest article, així com el de la normativa valenciana, recull la necessitat que hi haja el consentiment d'ambdós cònjuges per a disposar de drets sobre l'habitatge habitual, o sobre els mobles d'ús ordinari, amb independència de la titularitat del bé. La finalitat és protegir les necessitats de la família per damunt de l'interès del cònjuge del titular del bé privatiu.³⁴ D'aquesta manera, s'evita que una mala conducta del cònjuge titular pugja perjudicar la unitat familiar. La doctrina considera que el consentiment no és el mateix que pot existir en el cas que el bé pertanyi a ambdós cònjuges, sinó que és un assentiment o una mera aprovació o llicència.³⁵ D'altra banda, hem de portar a col·lació la idea que ha posat de manifest algun autor sobre el fet que aquesta previsió només s'ha d'aplicar quan realment estiga en joc la seguretat de la família.³⁶

El consentiment del cònjuge no titular en la llei valenciana ha de ser expressat o també n'hi pot haver prou amb l'atorgament de manera tàcita? Pel que fa a l'article 1320 del CC, la doctrina entén que el consentiment es pot donar després de la disposició de manera expressa o bé de manera tàcita.³⁷ No obstant això, el paràgraf segon de l'article 16 de la LREMV disposa que si un dels cònjuges du a terme un acte de disposició sobre el bé immoble que pugja constituir l'habitatge habitual, ha de manifestar en el document en què es plasme el dit acte si la dita circumstància concorre en el bé. I si el bé sobre el qual recau l'acte és l'habitatge habitual ha de constar el consentiment d'un altre cònjuge en el document corresponent. Per tant, a diferència del que ocorre amb el CC, no seria possible el consentiment tàcit per requerir-se de manera expressa en la LREMV. El precepte es completa disposant que en el cas que la manifestació siga errònia o falsa no s'ha de perjudicar l'adquirent del bé, sempre que hi haja bona fe i s'adquirisca amb les condicions de l'article 18.1.

Al seu torn, l'apartat tercer de l'article 16 de la LREMV és més explícit pel que fa a la intervenció judicial perquè detalla quines són les causes que donen origen

34. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 136.

35. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 140; JAVIER BARCELÓ DOMÉNECH, «Disposiciones generales», a JOAQUÍN RAMS ALBESA i JOSÉ ANTONIO MORENO MARTÍNEZ (coord.), *El régimen económico del matrimonio: Comentarios al Código Civil: especial consideración de la doctrina jurisprudencial*, Madrid, Dykinson, 2005, p. 75.

36. Antonio ROMÁN GARCÍA, *El matrimonio y su economía: Régimen económico matrimonial legal y regímenes convencionales*, Madrid, Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España, 2004, p. 67, cita doctrina qualificada i entén que si l'alienació no afecta la disposició efectiva de l'habitatge habitual i la família en pot continuar gaudint, no s'aplica la dita norma.

37. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 140.

a l'actuació del jutge. En concret, que l'altre cònjuge no preste el consentiment sense causa justa o bé que no puga prestar-lo. Una de les circumstàncies que considera la norma valenciana com a causa justa és que hi haja fills comuns que conviuen a la llar familiar (art. 16.3). No obstant això, aquesta apreciació està matisada en el paràgraf següent, ja que a pesar de la negativa justificada del cònjuge que ha de prestar el consentiment, el jutge ho pot suplir si considera que hi ha un interès familiar superior que ho exigisca (art. 16.4). La conseqüència de dur a terme un acte de disposició sobre l'habitatge habitual sense el consentiment requerit en el paràgraf anterior és l'anul·labilitat de l'acte, i regeix l'acció de caducitat pel que disposa el CC (art. 17).³⁸ No diu res respecte de si l'acte de disposició és a títol gratuït, i la doctrina considera que en aquest cas l'acte ha de ser nul.³⁹

La norma valenciana arreplega algunes previsions per a la protecció de tercers de bona fe que adquireixen l'habitatge familiar del matrimoni. L'article 18.1 assenyala que si l'acte de disposició es declara nul, aquest no ha d'afectar el tercer de bona fe que ha adquirit a títol oneros, i que no tenia coneixement o aquest era inexacte sobre la condició d'habitatge habitual de la família, sempre que l'adquisició de l'habitatge s'inscriba en el Registre de la Propietat. Per tant, perquè no li perjudique l'anul·labilitat de l'acte, cal fer-ne la inscripció en el Registre. La norma valenciana disposa un seguit de conseqüències a la conducta del cònjuge que va dur a terme l'acte dispositiu sense consentiment: *a)* En el cas que l'acte o negoci dispositiu no es puga anul·lar restituint-se les prestacions recíproques, el cònjuge no titular pot exigir al jutge que les quantitats rebudes pel negoci en qüestió siguen reinvertides en l'adquisició d'un nou habitatge per a la família que reunisca les característiques semblants a l'anterior, i pot sol·licitar, a més, les mesures cautelars que considere oportunes (art. 18.2), i *b)* això no és obstacle perquè, a més, el cònjuge siga responsable dels danys i perjudicis causats a la família com a conseqüència de la seua actuació (art. 18.3). Òbviament, és una derivació de l'article 1902 del CC.

El règim jurídic de l'habitatge habitual es completa amb les disposicions dels articles del 19 al 21, que regulen determinades qüestions relatives a l'atribució de l'aixovar domèstic i l'habitatge habitual. En primer lloc, es disposa que al cònjuge

38. Aquest últim paràgraf, és a dir, el referent a l'acció de caducitat, va ser modificat en la reforma de 2009 de la norma. El precepte disposava originàriament que «aquesta acció caduca als quatre anys, a comptar de la inscripció de la disposició en el Registre de la Propietat, llevat que s'acredite que el cònjuge no titular va tenir coneixement de tal acte amb anterioritat a la inscripció, i en aquest cas el termini es computa des de la data del coneixement real».

39. LUIS DIEZ PICAZO i ANTONIO GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 140; ANTONIO ROMÁN GARCÍA, *El matrimonio y su economía: Régimen económico matrimonial legal y regímenes convencionales*, Madrid, Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España, 2004, p. 68.

supervivent se li ha d'adjudicar l'aixovar familiar per dret de predetracció sense computar-se en l'haver hereditari; no obstant això, no s'inclouen en aquest dret els objectes d'extraordinari valor (art. 19.1). El que disposa l'article 19 de la LREMV és la regla que conté l'article 1321 del CC. El paràgraf següent estableix una presumpció *iuris tantum* de pertinença *pro indiviso* i per meitat de l'aixovar familiar per a ambdós cònjuges (art. 19.2). L'article 19.3 sí que recull una novetat important en considerar que si hi ha hagut un cas de violència domèstica i, com a conseqüència d'això, s'ha produït la defunció d'un dels cònjuges i el cònjuge supervivent ha sigut condemnat per mort dolosa amb sentència judicial ferma, ha de quedar privat del dit dret de predetracció.

En el cas de separació, nul·litat o divorci, l'ús de l'aixovar domèstic s'assigna al cònjuge que tinga atribuït l'ús de l'habitatge habitual, ja siga per acord entre les parts o per sentència judicial (art. 20). Finalment, l'article 21 assenyala que a la mort d'un dels cònjuges se li atribueix l'ús de l'habitatge habitual que forme part de l'herència del premort preferentment al cònjuge supervivent, i es computa per a la valoració de l'haver hereditari. Aquesta disposició no s'aplica per la mateixa causa de l'article 19.3, és a dir, per condemna en cas de violència domèstica i per l'existència d'una causa d'indignitat per a succeir o de desheretament.

7. LA CARTA DE NÚPCIES

La LREMV, igual que el CC, no dóna una definició de *carta de núpcies*, no obstant això, es pot extraure de la lectura dels preceptes que la regulen. La carta de núpcies o capitulacions matrimonials és el document on consta el règim econòmic matrimonial dels contraents o cònjuges, i on es poden incloure altres qüestions d'índole patrimonial o econòmica i personal. Ho regulen els articles del 22 al 29 de la LREMV. La carta de núpcies i la germania són les institucions que s'han volgut utilitzar perquè l'òrgan legislador valencià fonamentara o justificara la recuperació del dret històric valencià. El capítol que la regula s'inicia disposant un règim semblant al CC, ja que l'article 22 de la LREMV assenyala que poden atorgar carta de núpcies qui pugua contraure vàlidament matrimoni. No obstant això, pel que fa al règim jurídic aplicable als menors d'edat, difereix respecte de la reglamentació del CC perquè assenyala que quan en la carta de núpcies s'atribuïsquen drets a l'altre cònjuge sobre béns immobles, establiments mercantils i industrials o objectes d'extraordinari valor, s'han de requerir els complements de capacitat dels pares o del curador.⁴⁰ Aquesta previsió ha sigut criticada per la doctrina, en enten-

40. L'article 1329 del CC disposa que «el menor no emancipat que d'acord amb la Llei pugua casar-se pot atorgar capitulacions, però necessita el concurs i consentiment dels pares o tutor, excepte que es limite a pactar el règim de separació o el de participació».

dre que «resulta poc justificable, i és previsible que pugua comprometre qüestions que siga incapaç de valorar en aqueix moment en tota la seua dimensió».⁴¹ La LREMV menciona el curador i no el tutor com hauria de ser en aquest cas, ja que el menor no emancipat està sotmès a la tutela, i no a curatela. Açò ha portat la doctrina a entendre que el que ha fet la norma valenciana és traslladar el contingut de l'article 323 del CC, que fa referència als menors emancipats.⁴² Aquest precepte es completa amb l'article 23 relatiu a les disposicions oneroses que es puguen contenir en la carta de núpries i en aquest cas sí que parla de càrrecs tutelars i no sols de curatela.

Al seu torn, s'ha criticat també la redacció de l'article 24 relatiu a la carta de núpries de la persona incapacitada judicialment perquè disposa que «la possibilitat que un incapacitat judicialment atorgue eficaçment carta de núpries depèn del que resulte de la sentència d'incapacitació». En particular, Blasco Gascó critica, i entenem que amb gran encert, l'expressió «possibilitat», considerant que hauria sigut més senzill dir que «poden atorgar carta de núpries els que poden contraure vàlidament matrimoni. Respecte dels incapacitats, s'ha de tenir en compte el contingut de la sentència que declare la incapacitació».⁴³

Pel que fa al contingut de la carta de núpries, ja hem dit a l'inici d'aquest punt que pot contenir qualsevol aspecte de caràcter patrimonial o personal, juntament amb el règim econòmic matrimonial (art. 25). Les clàusules poden versar sobre els cònjuges, un d'ells i els fills (nascuts o per naixer), ja siga perquè desplegue els seus efectes durant la vigència del matrimoni o per a la seua dissolució, sense més límits que la llei, els bons costums, la igualtat entre els cònjuges i entenem que s'hi ha d'incloure també la moral i l'ordre públic.⁴⁴ La doctrina ha considerat que el precepte inclou dues novetats: en primer lloc, introduir el *nasciturus* com a benefi-

41. Rosa MOLINER NAVARRO, «La libertad pacticia en la Ley 20/2007, del 20 de marzo, de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 215.

42. Carolina del Carmen CASTILLO MARTÍNEZ, «Breve revisión crítica de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 26 (2008), p. 13, base de dades Tirant lo Blanch, TOL 1.331.397.

43. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 20. No obstant això, no és l'únic autor que critica la dita expressió, vegeu també Rosa MOLINER NAVARRO, «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano», a *Los regímenes económicos matrimoniales...*, p. 215, on es pronuncia en sentit similar.

44. Rosa MOLINER NAVARRO, «La libertad pacticia en la Ley 20/2007, del 20 de marzo, de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 220. Entén que el contingut atípic de les capitulacions seria el reconeixement de la filiació, fer donacions per raó de matrimoni, millorar els fills i descendents en la successió, fer promesa de millorar o no millorar, atorgar a un cònjuge la facultat de distribuir els béns de l'altre i millorar amb aquests els fills comuns.

ciari de pactes, i establir com una espècie de plantilla per al pacte de determinades qüestions perquè produïsquen efectes després de la separació o el divorci.⁴⁵

Quant al moment en què es poden celebrar, la llei valenciana segueix la línia del CC i, per tant, reconeix que es poden atorgar abans o després del matrimoni; no obstant això, matisa que aquestes han de produir efecte una vegada celebrat. Òbviament, una vegada atorgades poden ser modificades; no obstant això, la modificació no pot perjudicar els tercers de bona fe que hagen adquirit drets abans de la publicitat registral de la modificació o del moment del seu coneixement si ha sigut anterior (art. 26). El que la norma intenta és evitar que es produïska una modificació del règim econòmic matrimonial a fi de defraudar els creditors. Pel que fa a la manera, no hi ha cap novetat perquè s'ha de fer en escriptura pública (art. 27.1). El paràgraf segon va ser modificat amb la reforma de 2009 i la versió actual assenyala que l'oposabilitat de la carta de núpcies enfront de tercers es regeix segons el que disposa la legislació de l'Estat.⁴⁶

L'article 28 que regula les conseqüències de la ineficàcia i nul·litat de la carta de núpcies ha sigut un altre dels preceptes que ha rebut crítiques per la desafortunada redacció. El primer paràgraf disposa que sens perjudici de l'article 25, la carta de núpcies queda sense efecte quan es produeix la nul·litat del matrimoni, o es dissol per la separació i el divorci. Com ha assenyalat la doctrina, açò no és cert perquè les atribucions romanen i es consoliden, i, a més, s'han pogut establir determinats efectes per als casos de separació o divorci, o que s'haja reconegut un fill.⁴⁷ A continuació, matisa que els cònjuges, en el conveni regulador poden ratificar o modificar algun dels extrems que conté la carta de núpcies sempre que no vaja en detriment o siga incompatible amb la nova situació. L'apartat segon manifesta que la nul·litat, separació o divorci no poden implicar un perjudici personal o una reducció dels drets patrimonials estipulats en la carta de núpcies a favor dels fills o terceres persones, llevat que renunciïn o existisca una sentència condemnatòria dels fills per vexació o maltractament als pares, que comporte una condemna de pena de privació de llibertat superior a dos anys, o bé que la dita situació personal o dret patrimonial siga incompatible amb la nova situació sorgida (art. 28).⁴⁸

45. Rosa MOLINER NAVARRO, «La libertad pacticia en la Ley 20/2007, del 20 de marzo, de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 220.

46. La versió original del precepte manifestava que «només són oposables davant tercers des de la seua inscripció en el Registre Civil, excepte que es prove que tenien coneixement de l'atorgament o de la modificació i del contingut abans de la publicitat registral».

47. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 20. Entén que el que vol significar el dit precepte és que s'extingeix el règim econòmic matrimonial que hagueren pactat els cònjuges en la carta de núpcies.

48. Aquest precepte ha sigut criticat per feixuc, rebuscat i estar mal redactat, en aquest sentit: Rosa MOLINER NAVARRO, «La libertad pacticia en la Ley 20/2007, del 20 de marzo, de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics*, núm. 51 (2008), p. 224.

Finalment, el precepte determina que la nul·litat o ineficàcia del dit document es regeix per les normes de nul·litat o ineficàcia dels contractes, per tant, ens remetem a les normes que conté el CC.

L'últim article del capítol relatiu a la carta de núpcies fa referència als drets concedits per tercers. En el primer apartat es disposa que els drets que constitueixen aquests a favor dels cònjuges en la carta de núpcies s'entenen atribuïts per raó del matrimoni, i en principi queden extingits en produir-se la dissolució o separació dels cònjuges, llevat que tinguen causa jurídica distinta que no en faça incompatible el manteniment amb la nova situació dels beneficiaris a titulars. Mentre que el segon apartat fa referència als drets constituïts a favor dels fills, que no s'extingeixen llevat que mantenir-los siga incompatible amb la nova situació.⁴⁹

8. LES DONACIONS PER RAÓ DEL MATRIMONI

El capítol v del títol i de la LREMV, en concret els articles del 31 a 36, ja que l'article 37 va ser derogat per la modificació de 2009,⁵⁰ es dedica a regular les donacions per raó del matrimoni. L'article 31 n'ofereix una definició en els termes següents: «Són donacions per raó del matrimoni o *propter nuptias* les fetes per un dels contraents o dels cònjuges a favor de l'altre en consideració al matrimoni que se celebrarà o que s'ha celebrat i les que atorguen altres persones amb la mateixa consideració, o per a ajudar a l'alçament de les càrregues del matrimoni. Igualment, els cònjuges poden fer donacions entre si per raó del vincle que hi havia entre ells fins a aqueix moment, després de la separació o dissolució del matrimoni». El concepte de *donació per raó del matrimoni* difereix de la definició del CC, ja que l'article 1336 considera com a tals les que du a terme qualsevol persona «abans» del matrimoni, és a dir, és una característica fonamental de la prenupcialitat, mentre que per a la norma valenciana ho són les dutes a terme tant abans com durant el matrimoni, fins i tot poden dur-se a terme una vegada extingit el vincle matrimonial. Considerem que no ha sigut encertada la inclusió d'aquesta possibilitat perquè si el fonament d'aquest tipus de donacions és el matrimoni que se celebrarà, no entenem per què una vegada extingit i, per tant, desapareguda la causa que va motivar la donació, s'ha de conceptualitzar com a donació per raó del

49. L'article 30 va ser derogat per la reforma de 2009, i disposava que «allò que s'ha pactat en carta de núpcies o capitulacions matrimonials entre els contraents o entre aquests i tercers pot tenir, depenent de la naturalesa i causa del que s'ha acordat, vigència i eficàcia després de la mort de qualsevol dels consorts en els mateixos termes pactats o en els que resulten de la concreció o ratificació testamentària de la previsió capitular, si és el cas».

50. L'article 37 assenyalava que «existeix obligació del donatari de portar els béns donats a col·lació en l'herència del donant, en els termes que resulten de l'aplicació del dret successori valencià».

matrimoni, quan realment no en compleix la finalitat o el significat.⁵¹ Una altra conclusió que podem extraure de la lectura del precepte és que diferencia entre les donacions que tenen el caràcter diguem de regals o liberalitats d'ús i les destinades a contribuir a satisfer les càrregues del matrimoni. És a dir, que posa en relleu les distintes funcions que poden tenir les donacions *propter nuptias*, assenyalades per la doctrina, i que, en aquest cas, serien, d'una banda, ajudar a la formació d'un patrimoni i, de l'altra, fer complir les convencions socials.⁵²

L'apartat segon completa aquest precepte en assenyalar que aquestes donacions estan subjectes a les regles generals de les donacions, a excepció de les regles específiques que assenyalen els articles que acaben de completar la regulació valenciana.⁵³ Aquest precepte és semblant a l'article 1337 del CC, i el seu fonament radica com bé ha posat en relleu la doctrina en el fet que són donacions en sentit estricte.⁵⁴

L'article 32 de la LREMV recull les regles sobre capacitat per a les donacions per raó del matrimoni i distingeix entre la capacitat per a fer-les i per a acceptar-les. No fa menció al menor d'edat ni a la persona incapacitada judicialment, com fa en cas de capitulacions matrimonials. Quant a la capacitat per a fer donacions, la llei valenciana requereix la capacitat per a contractar i per a disposar dels béns; per tant, és la mateixa regla que l'article 624 del CC. La qüestió que cal dilucidar és què ocorre amb els menors d'edat; doncs bé, Clemente Meoro sintetitza la qüestió de la manera següent: pel que fa a la capacitat per a fer donacions, els menors emancipats o que han obtingut el benefici de la majoria d'edat poden fer-les en capitulacions o fora d'aquestes, i necessiten el complement dels pares o curador, quan recaiguen sobre béns immobles, establiments mercantils o industrials i objectes d'extraordinari valor. Si els menors no estan emancipats, però han obtingut la dispensa per a contraure matrimoni, només poden fer-les en capitulacions amb el complement de capacitat dels pares o del tutor, segons l'article 22 de la LREMV.

51. Carolina del Carmen CASTILLO MARTÍNEZ, «Breve revisión crítica de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 26 (2008), p. 16 de la versió electrònica, base de dades Tirant lo Blanch, TOL 1.331.397, és crítica també amb aquest precepte, entenent fins i tot que l'òrgan legislador autonòmic ha encunyat un nou concepte de donació per raó del matrimoni, i que és inadmissible a l'empara del contingut material de l'expressió «bases de les obligacions contractuals» de l'article 149.1.8 de la CE.

52. Esther ALGARRA PRATS, «De las donaciones por razón del matrimonio», a *El régimen económico del matrimonio...*, p. 196, citant Díez Picazo.

53. Mario E. CLEMENTE MEORO, «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Autonòmica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 194, assenjala que les dites donacions s'han de regir, per tant, en primer lloc, per les seues disposicions específiques; en segon lloc, per les seues regles generals de les donacions i, a l'últim, per les regles generals dels contractes. Esther ALGARRA PRATS, «De las donaciones por razón del matrimonio», a *El régimen económico del matrimonio...*, p. 191 per a les donacions regulades en el CC.

54. Luis Díez PICAZO i Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sistema de derecho civil...*, 2006, p. 144.

Mentre que per a acceptar les donacions, els menors emancipats, els que han obtingut el benefici de la majoria d'edat, o els que tenen dispensa judicial per a contraure el matrimoni, no poden acceptar per si sols donacions condicionals o oneroses que recaiguen sobre béns immobles, establiments mercantils o industrials, o objectes d'extraordinari valor, si no és amb el complement de capacitat dels pares, el tutor o el curador.⁵⁵

Quant a l'objecte del que pot ser donat, l'article 33 és més explícit que el CC perquè la LREMV assenyalava que les donacions poden recaure sobre qualsevol classe de béns, universalitats de béns, drets i accions. La Llei no matisa si les donacions han de recaure sobre béns presents, o com fa el CC es permet també fer donacions de béns futurs.⁵⁶ En aquest punt, ens adherim a l'opinió de Clemente Meoro, en entendre que serien possibles, ja que el CC és supletori a la llei valenciana i sempre que es compliren els requisits que marca el CC.⁵⁷ D'altra banda, la LREMV reconeix, a més, que el donant pot atribuir la nua propietat al donatari, reservant-se ell l'usdefruit.⁵⁸ Si el donant vol establir una previsió específica sobre la titularitat del bé donat, ha d'assenyalar-ho expressament, perquè el paràgraf segon estableix que les donacions fetes conjuntament als contraents pertanyen a tots dos per parts iguals i en règim de comunitat ordinària. Aquesta regla està present també en l'article 1339 del CC. En l'apartat tercer s'estableix una presumpció d'atorgament a parts iguals de les donacions que fan els progenitors per raó de matrimoni a favor d'un fill comú, llevat que s'haja fet la designació de parts de manera expressa.

Pel que fa als requisits formals, les donacions per raó del matrimoni no poden fer-se de qualsevol manera, requereixen un seguit de formalitats. Segons la LREMV, s'han de fer en la carta de núpcies, i en el cas que no es facen en aquesta (per exemple, per fer-se la donació una vegada atorgades), han de constar en escriptura pública quan recaiguen sobre béns immobles. Per al cas dels béns mobles, la llei valenciana es remet als usos i costums del lloc (art. 34). Per tant, com que no disposa res, s'hauria d'aplicar l'article 632 del CC, que permet la donació de la cosa

55. Mario E. CLEMENTE MEORO, «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Autonómica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 194 i 195.

56. Es pot veure una síntesi interessant de les donacions de béns futurs a Esther ALGARRA PRATS, «De las donaciones por razón del matrimonio», a *El régimen económico del matrimonio...*, p. 204-208.

57. Mario E. CLEMENTE MEORO, «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Autonómica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 196.

58. Amb la modificació de la llei el 2009 es va suprimir l'últim incís del dit paràgraf que disposava: «Així mateix, la donació pot fer-se amb caràcter successiu a favor dels fills o filles amb motiu del matrimoni, per al cas de defunció d'un d'ells».

per escrit o verbalment, amb entrega simultània de la cosa.⁵⁹ Les donacions de béns futurs han de constar en capitulacions matrimonials.⁶⁰

Al seu torn, l'article 35 afegeix a les causes generals de revocació del CC (art. 644 i s.) les següents:

- Que el matrimoni no se celebri en el termini d'un any des que es fa la donació. Entenem que aquest termini podria ser prorrogat pel donant quan es tinga la certesa que se celebrarà el matrimoni, però que per determinades circumstàncies s'ha dilatat en el temps la celebració.
- Les donacions modals i condicional són revocables, per les causes de l'apartat anterior i quan s'incomplisca la manera o la condició, o pel seu compliment si és resolutorià.
- Per la declaració de nul·litat, per divorci o separació, bé siga judicial o de fet.

En primer lloc, com que l'article no disposa res respecte d'això, a diferència del CC, s'aplica com a causa de revocació la supervivència o superveniència dels fills. D'altra banda, la primera i la tercera causes no són genuïnes de la LREMV perquè la primera es menciona en l'article 1342 del CC com una causa d'ineficàcia de la donació. D'altra banda, és una causa de revocació lògica, és a dir, si la donació està condicionada al matrimoni i no se celebra, perd la seua finalitat o raó de ser. La tercera la conté l'article 1343 del mateix cos legal.⁶¹

S'estableix una previsió concreta per al cas que el bé que es revoque estiga afecte a l'alçament de les càrregues del matrimoni. La LREMV disposa que el bé l'ha de continuar administrant el cònjuge que atenga les dites càrregues, encara que torne a la propietat del donant, unes càrregues que poden ser ateses amb els seus fruits. Hi ha una excepció a aquest precepte i és el cas que el donant s'haguera reservat l'usdefruit dels béns donats (art. 35.2).⁶² El termini de caducitat de l'acció de revocació és d'un any des que el donant té coneixement de la causa

59. Mario E. CLEMENTE MEORO, «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Autonòmica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 202; Rosa MOLINER NAVARRO, «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano», a *Los regímenes económicos matrimoniales...*, p. 916.

60. Esther ALGARRA PRATS, «De las donaciones por razón del matrimonio», a *El régimen económico del matrimonio...*, p. 208.

61. En el punt de la revocació de les donacions és on s'aprecia més separació entre la LREMV i el CC, per a no reproduir-les ens remetem a Mario E. CLEMENTE MEORO, «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Autonòmica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 203 i 204.

62. Carolina del Carmen CASTILLO MARTÍNEZ, «Breve revisión crítica de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana* (2008), p. 26 de la versió electrònica, base de dades Tirant lo Blanch, TOL 1.331.397, és crítica amb aquest precepte i considera que el donant ha d'adoptar la cautela de reservar-se l'usdefruit sobre els béns que done, a fi d'obtenir el ple aprofitament d'aquests si es revoca la donació.

de revocació (art. 35.3). No obstant això, a pesar del que disposen els apartats anteriors, és possible que el donant renunciï a l'exercici de la revocació (art. 35.4). Si el donant exercita l'acció de revocació, els béns donats han de ser restituïts, segons l'estat que resulte de l'ús adequat a la seua naturalesa (art. 36.1). El donatari ha de restituir el bé quan el donant ho determine, si es produeix un retard en la devolució del bé per culpa del donatari és deutor dels fruits produïts des que es va requerir l'entrega, així com del deteriorament de la cosa i els danys i perjudicis causats pel retard (art. 35.2). El donant, al seu torn, ha d'indemnitzar el donatari de les millores necessàries i útils dutes a terme en el bé donat (art. 36.3).⁶³

9. LA GERMANIA

A la germania s'hi dedica un títol en la LREMV (art. 38 a 43), en concret el segon. Aquesta institució estava present en els Furs, encara que tenia escassa aplicació pràctica,⁶⁴ i s'ha criticat que la norma li dedique més regulació, en ser un règim convencional, que a la separació de béns, que és el règim legal supletori en el cas que no hi haja carta de núpcies.⁶⁵ La germania es defineix en l'article 38 com «una comunitat conjunta o en mà comuna de béns, pactada entre els esposos en carta de núpcies o capitulacions matrimonials abans de contraure matrimoni, amb motiu d'aquest, o bé en qualsevol moment amb posterioritat, modificant o complementant aquelles». El precepte continua dient que se li pot conferir el caràcter d'agermanat a un bé per mitjà de document públic, sense necessitat d'atorgar una nova carta de núpcies o modificant la que hi ha. L'últim apartat del precepte matisa que aquests béns estan «principalment» afectes a l'alçament de les càrregues del matrimoni. Alguns autors, en concret Mas Badía, s'han plantejat si realment es tracta d'un règim econòmic matrimonial amb substantivitat pròpia o si, al contrari, únicament és una mera situació de comunitat. Entén que, en principi, en la LREMV funciona com aquesta última alternativa per diversos motius, entre els

63. L'article 37 va ser derogat amb la reforma de la llei el 2009. Aquest article disposava que «existeix obligació del donatari de portar els béns donats a col·lació en l'herència del donant, en els termes que resulten de l'aplicació del dret successori valencià».

64. La doctrina ha posat en relleu que aquesta institució juntament amb la carta de noces són les institucions que han connectat amb el dret històric foral. R. MOLINER NAVARRO, «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano», a *Los regímenes económicos matrimoniales...*, p. 917.

65. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 13. L'autor es pregunta quin és el sentit de regular aquest règim voluntari dins un sistema que es basa en la llibertat de capitulacions i d'elecció de règim econòmic matrimonial, doncs bé, la resposta que atorga és que és un «cas clar de *foralitis*. El règim de germania es regula perquè es regulava en els Furs i llavors serveix com a empara o justificació al desenvolupament de la competència».

quals, l'article 42.2 respecte a la responsabilitat dels béns; que es poden agermanar o desagermanar béns sense necessitat de capitulacions matrimonials; la possibilitat de canviar el règim jurídic dels béns, o que no es definisca en la Llei com un règim econòmic matrimonial pròpiament, sinó que es caracteritza en principi com un règim especial de comunitat dins el règim de separació de béns. No obstant això, considera que això no és obstacle perquè pugua funcionar com un règim matrimonial en sentit estricte.⁶⁶

La germania pot estar formada pels béns que pacten els esposos i se'n pot modificar la composició quan vulguen (art. 39).⁶⁷ Poden formar part de la germania alguns béns en concret o tot el patrimoni dels cònjuges. A més, hi ha llibertat perquè quan vulguen, n'incloguen o n'exclouen béns. La Llei no assenyalava res respecte d'això als tercers, ni estableix cap tipus de disposició protectora per als creditors dels cònjuges, per al cas que es pogueren excloure béns a fi de burlar els possibles deutes.

La LREMV estableix un seguit de directrius pel que fa a l'administració i gestió d'aquests béns. En primer lloc, els actes d'administració i de disposició que es fan sobre aquests béns requereixen el consentiment d'ambdós cònjuges, encara que també és possible l'apoderament entre ells (art. 40.1). Què ocorre si l'acte el du a terme només un d'ells? Doncs bé, l'article 40.2 completa aquesta primera previsió en assenyalar que l'acte que du a terme un d'ells pot ser ratificat per l'altre amb caràcter retroactiu. El problema sorgeix si no es dóna aquest requisit, és a dir, la ratificació. En cas de negativa, el cònjuge ha d'acudir al jutge perquè aquest suplisca el consentiment o ratificació (art. 41). L'article assenyalava dos elements que ha de tenir en compte el jutge per a decidir sobre l'acte d'administració: l'interès de la família i els avantatges econòmics del negoci projectat en si mateix.

Pel que fa a l'extinció de la germania, les causes que la motiven són les incloses en l'article 42.1. En concret, l'article esmenta l'acord dels cònjuges, la dissolució del matrimoni, la separació del matrimoni o la nul·litat del matrimoni. No obstant això, el precepte matisa que els cònjuges poden acordar que la comunitat subsistisca, bé siga entre els excònjuges o entre el supervivent i els hereus de l'altre. Aquesta disposició no s'acaba d'entendre gaire bé, ja que en la pràctica no té gaire sentit. És a dir, en els casos de crisis matrimonials, són escasses les ocasions en què els excònjuges volen estar vinculats, per dir-ho d'alguna manera, mitjançant béns agermanats, sobretot si les relacions entre ells no són del tot bones. Com ha asse-

66. María Dolores MAS BADÍA, «La germania en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 28 (2008), p. 55 i s.

67. L'últim incís d'aquest precepte va ser derogat amb la modificació de la norma el 2009. En aquest es deia: «En tot cas, el canvi de règim jurídic d'un bé no ha de perjudicar els drets adquirits per tercers abans de la publicitat registral d'aquell o abans que en tinga coneixement el tercer».

nyalat Mas Badía⁶⁸ «l'òrgan legislador s'ha tret de la màniga una comunitat continuada que no pareix complir cap funció social de tutela. Si s'insisteix a introduir aquesta extravagant figura, se l'hauria d'haver cenyit al cas de mort d'un dels esposos i limitat els partícips al vidu i als hereus de l'altre».

L'apartat 2 de l'article 42 va ser modificat amb la reforma de 2009. La versió actual disposa que dels deutes que posseïska cada cònjuge en responen preferentment els béns propis, i si no hi ha prou patrimoni per a sufragar els deutes, han de respondre els béns agermanats.⁶⁹ En aquest cas, és a dir, dels deutes personals dels cònjuges, els béns agermanats ja no responen de manera solidària, com en el cas dels deutes derivats de les necessitats ordinàries de la família, sinó que la responsibilitat d'aquests béns és de caràcter subsidiari. L'article 42.3 assenyala que si es dissol la germania i els cònjuges no determinen a quin règim econòmic se sotmeten, s'ha d'entendre que «cada un d'ells té la propietat dels que li resulten adjudicats, la seua administració i lliure disposició, sense més limitacions que la seua afectació a l'alçament de les càrregues del matrimoni».

Finalment, l'article 43 fa referència a la liquidació de la germania i les seues possibles conseqüències. En primer lloc, assenyala que quan es faça la divisió dels béns agermanats una vegada satisfets els deutes i les càrregues del matrimoni, la divisió dels béns que queden s'ha de fer per meitat entre ells. És a dir, segueix la línia del que s'ha disposat per a la societat de guanys. Ara bé, estableix una regla especial, ja que reconeix la possibilitat de fer la liquidació atribuïnt a un dels cònjuges l'usdefruit vitalici dels béns agermanats, i a l'altre o als hereus del premort la nua propietat. Aquesta regla s'ha considerat que s'ha d'establir com un cas excepcional i d'interpretació restrictiva, pels problemes pràctics que pot comportar.⁷⁰

10. EL RÈGIM DE SEPARACIÓ DE BÉNS

El títol III de la LREMV, que regula el règim legal supletori valencià, és a dir, el règim de separació de béns, consta de tres articles després de la reforma operada el 2009 que deroga els articles 47 i 48. La LREMV disposa que si no hi ha pacte entre els cònjuges o futurs cònjuges sobre quin serà el règim econòmic matrimo-

68. María Dolores MAS BADÍA, «La germania en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 28 (2008), p. 54.

69. En la versió actual del precepte s'ha suprimit l'incís següent: «A aquest efecte, el creditor pot sol·licitar l'embargament dels béns agermanats, que ha de ser notificat immediatament a l'altre cònjuge, i aquest pot sol·licitar que en la trava se substituïsquen els béns per la part que en ells té el cònjuge deutor i, en aquest cas, l'embargament comporta la dissolució de la germania sobre el bé o béns travats».

70. María Dolores MAS BADÍA, «La germania en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 28 (2008), p. 70, explica detalladament la dita regla i els problemes que poden sorgir.

nial que s'ha d'aplicar al seu matrimoni, o si el pacte esdevé eficaç, ha de regir el de separació de béns, i se separa així del que estableix el CC, que reconeix com a règim legal supletori la societat de guanys. El precepte prescriu que «la celebració de les noces, excepte el que resulte de les normes imperatives d'aquesta Llei i del que ha convingut per als contraents, no afecta per si sola ni la composició dels seus patrimonis respectius ni els drets ni les facultats que tenen sobre aquells, que queden sens perjudici del principi de responsabilitat patrimonial universal, afectes especialment a l'alçament de les càrregues del matrimoni en la proporció que els cònjuges convinguen, i a falta d'acord, en proporció a la quantia dels seus patrimoni i rendes que el formen». Aquest precepte l'única cosa que fa és reiterar una idea bàsica del règim econòmic matrimonial de responsabilitat dels béns, per tant, no aporta tampoc res de nou ni original.

L'article 45 matisa que de les obligacions i responsabilitats que contraga cada cònjuge en l'exercici de la seua llibertat civil patrimonial, i sense relació amb el deure de contribuir a l'alçament de les càrregues del matrimoni, cadascun ha de respondre exclusivament amb tots els seus béns presents i futurs. Considerem que aquest precepte és innecessari, el que fa és plasmar el principi de l'article 1911 del CC de la responsabilitat patrimonial universal, i és clar que quan un cònjuge contraga deutes que no se circumscriuen al si familiar, és a dir, quan siga un deute personal, no s'ha de fer partícip l'altre cònjuge del deute contret.

L'últim precepte que tanca la Llei és l'article 46, que estableix determinades presumpcions sobre els béns del matrimoni. En primer lloc, assenyalava que quan no es puga acreditar la pertinença d'un bé o dret posseït pel matrimoni, s'aplica el règim del CC. És a dir, la LREMV remet a l'article 1324 del CC, per la qual cosa per a provar la pertinença d'un bé a un o a l'altre cònjuge, n'hi haurà prou amb la confessió de l'altre, que per si sola no perjudicarà els hereus forçosos del confessant, ni els creditors, ja siguen de la comunitat o de cada un dels cònjuges. No obstant això, hem de tenir present també l'article 1361 del CC en cas de guanys i el 1441 del CC per a separació de béns. En ambdós es considera que quan no es puga demostrar la pertinença d'un bé, es considera que pertany a ambdós per meitat. Ara bé, hi ha una excepció a aquest règim de la LREMV, i és que en el cas de béns mobles que no siguen d'extraordinari valor, tenint en compte les circumstàncies econòmiques del cònjuge usuari, destinats a l'ús personal o a l'exercici de l'activitat professional, es presumeixen que pertanyen a aquest.⁷¹

71. El primer incís de l'article 46 va ser modificat per la reforma de 2009. La redacció original assenyalava: «Quan no es puga acreditar a quin dels cònjuges pertany algun bé o dret posseït per ells, els correspon per meitat, respectant sempre el millor dret que sobre el bé esmentat puga correspondre a terceres persones». D'altra banda, els articles 47 i 48 van ser derogats en la mateixa reforma. En el primer precepte s'establia «que els béns dels cònjuges estan prioritàriament afectes a l'alçament de les càrregues del matrimoni». Tenen la consideració de càrregues del matrimoni les referides en l'article 9

11. LES DISPOSICIONS DE LA LREMV

Pel que fa a les disposicions de la LREMV no les analitzarem, per entendre que no revesteixen una importància capital. La disposició addicional assenyalava que les aportacions que es fan a la germania i les adjudicacions que resulten de la seua liquidació queden exemptes de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, en allò que depenga de les competències de la Generalitat. Al seu torn, la disposició transitòria primera estableix un seguit de regles per a adaptar el règim matrimonial dels matrimonis contractats abans de l'entrada en vigor de la Llei. En primer lloc, els matrimonis celebrats amb anterioritat a la Llei, si no acorden res en carta de núpcies, queden sotmesos a la societat de guanys segons el CC, com a règim econòmic legal supletori de primer grau. En segon lloc, disposa que si abans de l'entrada en vigor de la Llei van atorgar capitulacions matrimonials, aquestes són vàlides, cosa que no obsta perquè puguen modificar-les per a adaptar-les a la norma. Finalment, torna a reiterar que els matrimonis celebrats després de l'entrada en vigor de la Llei queden acollits al règim de separació de béns, excepte que hagen establert una altra cosa en carta de núpcies.⁷² Considerem que aquesta disposició és innecessària perquè és obvi el que està establert.

Finalment, quant a les quatre disposicions finals, la primera determina que «aquesta Llei es dicta a l'empara de la competència que l'article 49.1.2 de l'Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana atribueix a la Generalitat, per a conservar, modificar i desenvolupar el dret foral civil valencià, recuperant-ne el contingut pel que fa al règim econòmic matrimonial en plena harmonia amb la Constitució i la realitat social i econòmica valenciana, tal com preceptuen l'article 7 i la disposició transitòria tercera de l'Estatut d'autonomia». La segona disposa que «el Codi civil, en totes les matèries regides en aquesta Llei, té vigència, amb caràcter de dret supletori, si hi manquen aquesta Llei, el costum, els principis generals de l'ordenament jurídic valencià, en matèria econòmica matrimonial, i la doctrina jurisprudencial civil del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana». La tercera estableix les fonts supletòries de la LREMV i reconeix expressament que el CC és supletori en el que no fixa la norma. I la quarta reconeix la llibertat dels cònjuges perquè es puguen acollir a qualsevol dels règims matrimonials del CC, en allò que no siga incompatible amb les disposicions imperatives de la Llei.⁷³

d'aquesta llei. Al seu torn, l'article 48 feia referència a les despeses dutes a terme i a les obligacions concretes en l'exercici de la potestat domèstica ordinària.

72. La disposició transitòria segona va ser derogada amb la reforma de 2009. Aquesta establia que «fins que no s'aprove i entre en vigor el dret successori valencià, la referència a aqueix que es conté en l'article 37 d'aquesta llei s'entén feta en el Codi civil.

73. Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano», *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 52, qualifica les disposicions d'òbvies i incompletes.

12. CONCLUSIONS

Sense tenir en compte si la norma és constitucional, sobre la qual cosa s'ha de pronunciar el Tribunal Constitucional, i així aclarir per fi si la Generalitat Valenciana pot legislar en matèria de dret civil, que no siguen únicament i exclusivament institucions consuetudinàries, hem de dir que a pesar de les bones intencions de l'òrgan legislador, la LREMV no aporta res especialment rellevant per als matrimonis valencians. I açò és així perquè la pràctica majoria de la Llei pren com a base o *copia* preceptes del Codi civil, i per a fer-ho no cal una llei de quaranta-quatre articles. Açò implica que quan un llegeix la Llei troba contradiccions, o aspectes qüestionables, cosa que s'agreuja perquè determinats preceptes, com a conseqüència de la redacció que tenen, són difícils d'entendre.

D'altra banda, són escasses les innovacions. N'hi ha que són positives, com per exemple regular la compensació del treball per a la casa, reconèixer el deure d'informació dels cònjuges respecte a les activitats econòmiques o l'estat del patrimoni, o incloure que dins el concepte de *càrrega matrimonial* hi ha l'assistència dels ascendents, una qüestió molt important en els nostres dies. No obstant això, a pesar que no estan contingudes expressament en el Codi civil, la jurisprudència ja les havia reconegut. No ens podem oblidar de la germania, encara que considerem que la regulació de la dita institució no està ben articulada i pot ocasionar conflictes en la pràctica. Però altres de les qüestions *noves* que inclou la Llei són molt qüestionables, com és el cas del concepte que ofereix la LREMV sobre donacions per raó del matrimoni.

Per a concloure, es pot dir que aquesta Llei, almenys en l'àmbit jurídic, continuarà sent una llei qüestionada i discutida, sobretot pel que fa a la matèria competencial, llevat que el Tribunal Constitucional s'hi pronuncie com més prompte millor i deixe clar sobre quines matèries la Generalitat Valenciana pot legislar, a fi d'evitar que l'òrgan legislador continue elaborant lleis que puguen ser recorregudes pel Govern de l'Estat.

13. BIBLIOGRAFIA

- ALGARRA PRATS, Esther. «De las donaciones por razón del matrimonio». A: RAMS ALBESA, Joaquín; MORENO MARTÍNEZ, José Antonio (coord.). *El régimen económico del matrimonio: Comentarios al Código Civil: especial consideración a la doctrina jurisprudencial*. Madrid: Dykinson, 2005.
- AMUNÁTEGUI RODRÍGUEZ, Cristina de. «La libertad de pacto en el régimen de separación de bienes». A: *Autonomía de la voluntad y negocios jurídicos de familia*. Madrid: Dykinson, 2009, p. 118-272.
- BADENAS CARPIO, Juan Manuel. «El nuevo régimen económico matrimonial valenciano». *Aranzadi Civil-Mercantil. Estudi*, núm. 15 (2008), BIB 2008\2582.

- BARCELÓ DOMÉNECH, Javier. «Disposiciones generales». A: RAMS ALBESA, Joaquín; MORENO MARTÍNEZ, José Antonio (coord.). *El régimen económico del matrimonio: Comentarios al Código Civil: especial consideración a la doctrina jurisprudencial*. Madrid: Dykinson, 2005.
- BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, Rodrigo. «La conservación, modificación y desarrollo por las comunidades autónomas de los derechos civiles, forales o especiales». *Derecho Privado y Constitución*, núm. 1 (1993), p. 15-82.
- «Derecho civil foral valenciano». *Aranzadi Civil-Mercantil*, núm. 4 (2008), BIB 2008\797.
- «El legislador valenciano: a vueltas con su derecho civil foral o especial». *Aranzadi Civil-Mercantil*, núm. 18 (2009), BIB 2009\2053.
- BLASCO GASCÓ, Francisco de Paula. «Despropósitos de la proposición de ley de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 21 (2007), p. 5-21.
- «El desarrollo del derecho civil valenciano: la ley de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Jurídica de Navarra*, núm. 46 (julio-diciembre 2008), p. 45-68.
- CASTILLO MARTÍNEZ, Carolina del Carmen. «Breve revisión crítica de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 26 (2008), p. 2 de la versió electrònica. Base de dades Tirant lo Blanch, TOL 1.331.397.
- CLEMENTE MEORO, Mario E. «Algunas consideraciones sobre las donaciones por razón del matrimonio en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Autònica d'Estudis Valencians*, núm. 52 (2009), p. 191-205.
- COBACHO GÓMEZ, José Antonio. «Los derechos civiles forales o especiales tras la Constitución de 1978». *Anales de Derecho*, núm. 7 (1985), p. 7-34.
- DELGADO DE MOLINA HERNÁNDEZ, Luis. «Análisis jurídico-constitucional del auto del pleno del TC de fecha de 12 de junio de 2008 (número 156/08) que acordó el levantamiento de la suspensión de la Ley de régimen económico matrimonial valenciano núm. 10/2007 del 20 de marzo». *Revista Valenciana d'Estudis Autònics*, núm. 51 (2008), p. 285-293.
- DELGADO ECHEVERRÍA, Jesús. «Los derechos civiles forales en la Constitución». *Revista Jurídica de Cataluña*, vol. 78, núm. 3 (1979), p. 643-667.
- DÍEZ PICAZO, Luis; GULLÓN BALLESTEROS, Antonio. *Sistema de derecho civil*. Vol. IV: *Derecho de familia. Derecho de sucesiones*, Madrid: Tecnos, 2006.
- GARCÍA EDO, Vicent. «Derecho foral e identidad valenciana: comentarios al título I del Estatuto de autonomía». *Corts: Anuario de Derecho Parlamentario*, núm. 18 (2007), p. 301-321.
- «Orígenes del derecho foral valenciano». *Revista Valenciana d'Estudis Autònics*, núm. 51 (2008), p. 147-160.
- GUILLEM CARRAU, Javier. «El régimen económico matrimonial valenciano. ¿Versión final tras la Ley 8/2009?». *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 33 (2010), p. 31-52.
- HIGUERA LUJÁN, Luis Miguel. «Las cargas del matrimonio en la LREMV». *Revista Valenciana d'Estudis Autònics*, núm. 51 (2008), p. 251-279.
- LACRUZ BERDEJO, José Luis (et al.). *Elementos de derecho civil*. Tom IV: *Familia*. Madrid: Dykinson, 2008.
- MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO, Luis. *Pluralidad de derechos civiles españoles: El artículo 149.1, regla 8 de la CE*. Madrid: Civitas, 1987.
- «¿Hacia un derecho valenciano?». A: *Historia y derecho: Estudios jurídicos en homenaje al profesor Arcadio García Sanz*. València: Tirant lo Blanch, 1995, p. 497-520.

- MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO, Luis. «Derecho Civil Valenciano». A: MARTÍNEZ-SIMANCAS SÁNCHEZ, J.; BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, R. (coord.). *Derechos civiles de España*. Vol. 5. Madrid: Sopec, 2000, p. 2827-2858.
- MAS BADÍA, María Dolores. «La germanía en la Ley de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Jurídica de la Comunidad Valenciana*, núm. 28 (2008), p. 47-82.
- MOLINER NAVARRO, Rosa. «Las competencias en materia de derecho civil foral a la luz del art. 49.1.2 del nuevo Estatuto de autonomía de la Comunidad Valenciana». *Corts: Anuario de Derecho Parlamentario*, núm. 18 (2007), p. 345-365.
- «La libertad pacticia en la Ley 20/2007, del 20 de marzo, de régimen económico matrimonial valenciano». *Revista Valenciana d'Estudis Autònoms*, núm. 51 (2008), p. 203-227.
- «Comentario a la Ley 10/2007 de régimen económico matrimonial valenciano». A: LLEDÓ YAGÜE, F.; FERRER VANRELL, M. P. (coord.). *Los regímenes económicos matrimoniales en los derechos civiles forales o especiales*. Madrid: Dykinson, 2010, p. 873 i s.
- RIBERA BLANES, Begoña. «Del régimen de separación de bienes». A: RAMS ALBESA, J.; MORENO MARTÍNEZ, J. A. (coord.). *El régimen económico del matrimonio: Comentarios al Código Civil: especial consideración de la doctrina jurisprudencial*. Madrid: Dykinson, 2005.
- ROMÁN GARCÍA, Antonio. *El matrimonio y su economía: Régimen económico matrimonial legal y regímenes convencionales*. Madrid: Colegio de Registradores de la Propiedad y Mercantiles de España, 2004.
- RUBIO TORRANO, Enrique. «Constitución, Estatuto de autonomía y régimen económico matrimonial». *Aranzadi Civil-Mercantil. Tribuna*, núm. 4 (2007). BIB 2007\520.